

2018-10-25

Till Miljö- och energidepartementet

Remissyttrande betänkande "Hållbara vattentjänster", SOU 2018:34

VA-i-tiden

VA-i tiden har beretts möjlighet att lämna remissyttrande över betänkandet av utredningen om hållbara vattentjänster, SOU 2018:34.

Va-i-tiden är ett nätverk ([se va-i-tiden.se](http://se.va-i-tiden.se)), bestående av enskilda fastighetsägare som är representanter från områden som berörs av planerade kommunala tvångsanslutningar till vatten och avlopp från Köping, Orsa och Smedjebacken, och från liknande områden i Dals-Ed, Ekerö, Finspång, Höör, Kungsör, Köping, Munkedal, Mörbylånga, Nacka, Nordanstig, Piteå, Trosa, Tyresö, Umeå, Vänersborg, Vännäs och Åstorp m fl. Vi för talan för tiotusentals fastighetsägare runt om i hela landet.

Denna skrivning har beretts av Kent Leonardsson, Peter Ridderstolpe Smedjebacken, Rolf Almstedt, Orsa och Lars-Göran Carlsson och Anders Segerberg, Köping.

Sammanfattning

Hållbara vattentjänster måste vila på säker grund. Va-i-tidens grundstenar är miljö, trygghet, demokrati och ekonomi. Många kommuner har redan visat att man inte klarar va-frågan på ett bra sätt. Vi är övertygade om att det inte blir bättre för att fler verksamhetsområden beslutas till alldeles för höga kostnader för kommuner och enskilda brukare.

Vi anser att våra förslag på ett bättre sätt gynnar landsbygden.

Våra sjöar är undernärda. När vi människor blir sjuka av vatten och avlopp är det oftast en kommunal anläggning som brustit och då drabbar det många människor.

Att välja själv - en trygghetsfråga.

Vad är problemet när miljö och hälsa inte hotas av våra enskilda avlopp?

VA-i-tiden anser att utredningens syfte måste vara att förbättra tillämpningen och ansvarsfördelningen av vattentjänstlagen. Följande huvudpunkter vill vi särskilt betona:

1. Miljö
2. Trygghet
3. Demokrati
4. Ekonomi.

Utifrån dessa fyra huvudpunkter vill vi särskilt trycka på följande:

1 Miljö

- Kommunala VA-verk skall omfattas av förslaget till ny vattentjänstlag och gälla på samma sätt som för övriga va-anläggningar.

- Utgångspunkten för skyddet av människors hälsa och miljön ska utgå från vattendirektivets nyttokostnadsprincip, högsta möjliga miljönytta till lägsta möjliga kostnad, dvs kostnadseffektivitet. Åtgärda de värsta källorna till förorening först, dvs industri, jordbruk och kommunernas va anläggningar med både ledningsnät och reningsverk.

- Det måste finnas en möjlighet att göra en rimlighetsavvägning av behovet av en vattentjänst utifrån skyddet av människors hälsa och miljö och teknikneutraliteten.

Valen skall ske i nämnd ordning:

- 1 enskild lösning, 2 gemensamma lösningar, 3 kommunala lösningar.

2 Trygghet

- Resonemang kring samhällets sårbarhet saknas i utredningen. Vi anser, i den värld vi lever idag, att enskilda avlopp är både säkrare och tryggare för den enskilde samt mer kostnadseffektiva.

- Vi anser att enskilda fastighetsägare idag inte får den rådgivning och service i VA-frågor från kommunernas sida som krävs för goda va-beslut, vilket också utredningen vidimerar. Den enskilde fastighetsägaren får själv söka kunskap hos konsulter och leverantörer av utrustning, utan att besitta nödvändig kunskap.

3 Demokrati

- Va-i-tiden anser att utredningen vilar på en felaktig demokratisk grund då vi som företräder många enskilda fastighetsägare ej givits möjlighet att delta med våra kunskaper som fastighetsägare, dvs ett demokratiskt underskott.

- Samhället bör ta initiativ till att tillskapa en intresseorganisation för enskilda fastighetsägare i alla dialoger kring va frågor med stat, länsstyrelse och kommuner för att eliminera det demokratiska underskottet.

- Bättre rättssäkerhet och en likvärdig bedömning av enskild VA-anläggning krävs, varför ansvaret för va-tjänsterna skall gå tillbaka till staten.

4 Ekonomi

- Vi upplever att de 290 kommunerna vid beslut om verksamhetsområden tillämpar fri prissättning avseende anslutningskostnaden (100 tkr - 1 miljon kr).

- Det stora eftersatta investeringsbehovet, för utbyte av vatten och avloppsledningar hos Sveriges 290 kommuner, uppskattat till 800 miljarder kronor, kommer att innebära dramatiskt höjda va taxor i närtid enl 8 av 10 va chefer i Sverige. En fortsatt utbyggnad av landsbygd, innebär att underhållet ökar ännu mer.

- Vi avvisar förslaget till avloppsdeklarationer, då kommunerna redan idag har detta tillsynsansvar enligt lagen, då vi redan idag betalar för tillsynen via skattsedeln.

Statements

Demokratiskt underskott i bemanningen av utredningens expertgrupp

Inledningsvis anser vi att det föreligger ett demokratiskt underskott i sammansättningen av utredningens expertgrupp som bestått av berörda myndigheter, kommuner och organisationer, alltså endast ett representativt urval men däremot inte brukarna eller de presumtiva brukarna i form oss enskilda fastighetsägare med enskilt VA.

Vi anser att vi med våra upplevelser och åsikter om hur kommunerna tillämpar LAV i förhållande till oss enskilda fastighetsägare skulle självklart ha närvarat i utredningen. Va-i-tiden som organiserar tiotusentals fastighetsägare är en naturligt språkrör för de enskilda fastighetsägarnas va-intressen i Sverige.

Direktiv

Dir.2017:57 är för snävt satta

3.1 s 41, Initialt vill vi särskilt understryka att de givna kommittedirektiven och de kompletterande tilläggsdirektiven enligt vår åsikt är alltför snävt avgränsade för att verkligen kunna åstadkomma en reell positiv förändring i utvecklingen av vatten, avlopp och miljö i hela Sverige med utgångspunkt från syftet för EU:s vattendirektiv, miljöbalken och de Svenska miljömålen.

1.7, 4.9.2 Allmänna avloppsanläggningar är undantagna i förslaget

1.7 s 32, Allmänna avloppsanläggningar enligt lagen 2006:412 Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (dvs kommunala anläggningar) är undantagna från förslaget .

4.9.2 s213, "Allmänna anläggningar kan undantas eftersom va-huvudmän i allmänhet får anses ha kapacitet för att hantera egenkontrollen av sina små avloppsanläggningar på ett professionellt sätt."

Vi anser inte att man skall undanta kommunala avloppsverk i förslaget till ny vattentjänstlag då vår upplevelse och erfarenhet, är att dessa inte lever upp till de regler som gäller va som skydd för människors hälsa och miljö.

Vi vill i detta sammanhang exemplifiera detta med Köpings kommuns föroreningar i Mälaren i relation till de 235 fastighetsägarna utmed Köpings norra Mälarstrand. Utsläppen för hela kommunen från vattendrag, industrier och reningsverk och bottensediment i Mälaren är 20 000 kg fosfor/år, och därtill hamn samt åkrar och skog utmed Mälaren. Reningsverket står för 1100 kg, varav 100 kg från breddningar. Detta skall jämföras med fritidshusområdena som släpper ut mindre än 20 kg/år. Liknande beräkningar har en grupp vid Mjöle-kusten i Umeå kommun gjort för sina ca 1000 fastigheter, liksom en grupp i Torrbo i Smedjebackens kommun, och kommit till samma slutsats. När fastigheterna kopplas in på det allmänna reningsverket, så kommer utsläppsmängderna att öka, eller bli lika stora som tidigare, dels av ovan nämnda fosfor. Generellt, så kommer, då dessa områden ansluts till kommunala reningsverk mängden plastpartiklar, läkemedel, virus, bakterier och syreförbrukande ämnen att öka i vattendragen och näringsrikt men förgiftat slam läggas på täckta

deponier, dumpas i nedlagda gruvhål, eller torkas och kan komma att eldas upp för att utvinna näringsämnen.

För snäva direktiv gör att landsbygden får svårt att leva

När man studerar utredningens konsekvensbeskrivning slås man av, som vi tidigare anförde, att kommittédirektiven är alldeles för snäva för att åstadkomma en verklig förändring i utvecklingen av ansvar för vatten, avlopp och miljön i hela Sverige, inte bara i storstäder utan även på landsbygden. Detta är särskilt viktigt, eftersom våra politiker gärna framhåller att hela Sverige ska leva.

Kommunernas tvångsanslutningar till va driver människor ifrån deras hem och stugor

Kommunerna använder översiktsplanen, PBL, plan och bygglagen, LAV (vattentjänstlagen), miljöbalken, som instrument för att legalt tvångsansluta enskilda fastighetsägare till kommunala verksamhetsområden. Konsekvenserna av denna tillämpning ser vi idag över hela Sverige där tvångsanslutna enskilda fastighetsägare inte har råd att bo kvar i sina med egna händer byggda hus, på grund av kommunernas fria prissättning av anslutningskostnad till verksamhetsområde, alltifrån 100 tkr upp till 1 miljon kr, och istället drivas av förhoppningen att nuvarande fastighetsägare ersätts med bättre bemedlade och kapitalstarkare fastighetsägare som ger kommunen större skatteintäkter.

De totala kostnaderna för den enskilde fastighetsägaren skall beräknas och kommuniceras av kommunen inför ett planerat VA-område. Detta ska innefatta både anslutningskostnader, kostnader på egen tomt och brukningskostnader, för att den enskilde inte skall drabbas av kommunernas fria prissättning av anslutningskostnader till kommunalt va.

Undermåligt vatten kan innebära skadeståndsanspråk för kommunen

VA- i tiden konstaterar att FN:s generalförsamling 2010 uttalat att tillgång till vatten är en mänsklig rättighet. Vatten är enligt livsmedelslagen ett livsmedel, men att dricksvatten är enligt högsta domstolen 4746-17, dom 2018-06-14 en produkt, som om dricksvattnet är undermåligt från kommunala va-verket kan innebära skadeståndsansvar för kommunen. Det är därför viktigt att Sverige utifrån EUs vattendirektiv och nyttokostnadsprincipen skapar en VA-lagstiftning som möjliggör flexibilitet för hela landet, såväl för tätort och landsbygd vad gäller teknikval för vattenförsörjningen.

Grundvattennivåerna sjunker

Vattentillgången i Sverige minskar enl SGU, vilket kan innebära vattenbrist. Då bör hushållningsprincipen i miljöbalken gälla, vilket innebär att ordningen för besluten måste innebära att 1. enskilda lösningar och 2. gemensamma lösningar ligger före valet av 3. kommunal vattenförsörjning.

5 s269 ff, Resonemang kring samhällets sårbarhet saknas i utredningen.

Enskilda avlopp är säkrare och kostnadseffektivare

I konsekvensbeskrivningen saknas helt och hållet ett resonemang kring sårbarhet i VA som beskrevs i 2005 års utredning. Vår omvärld och vårt land har under senare tid blivit alltmer sårbart, vilket när det gäller vatten inte kan frångås, utan en reflektion kring vad detta kan innebära, då vatten är en mänsklig rättighet enligt FN som ingen människa kan klara sig utan längre tid utan att dö.

Att välja själv är en trygghets fråga. Den enskilde människans trygghet försämras om man inte själv kan påverka sin egen va situation, utan tvingas lita på samhällets storskaliga lösningar.

Vid kris och krig återstår då torrdassen. Hur löser samhället dricksvattnet åt glesbygden, när tätorten kräver de stora resurserna för att sjukdomar inte skall spridas och dricksvattenförsörjningen inte fungerar?.

Vi syftar på sårbarhet i allmänna VA-anläggningar med bakterier i dricksvatten som vi sett i Östersund, Karlstad, Finspång osv. Vi tänker på risken för sabotage, terrorattacker, cyberattacker och krig mot VA-verk. Det är enkelt att slå ut ett helt VA-verk genom en cyberattack vilket för övrigt dåvarande inrikesministern Anders Ygeman sa i Agenda mars 2017. Med tanke på den alltmer osäkra omvärld vi lever i, känns en inriktning mot enskilda och samfälliga va-anläggningar mer säkra, än de storskaliga kommunala lösningar som nuvarande vattentjänstlag och samhällsutvecklingen vilar på. Va-i-tiden anser att en förändring mot enskilda va-lösningar utanför våra storstäder och tätorter, dvs hela vår landsbygd i Sverige måste göras. Vi förespråkar därför när det gäller utredningens två alternativa vägar – en snabbare utbyggnad av allmänt va, respektive enskilda avlopp, är enskilda avlopp oftast kostnadseffektivare och harmonierar med vattendirektivets nyttokostnadsprincip, bästa möjliga miljönytta till lägsta kostnad.

EU hotar med miljardböter. Svenska reningsverk uppfyller inte reningskraven, men detta motiveras med retention. Enskilda avlopp skall bedömas efter samma krav.

Sverige hotas av miljardskadestånd för utsläpp från kommunala reningsverk. I Sveriges svar, som lämnades i augusti, åberopas retention på 63-91 % som svar till EU kommissionen på skriftliga frågor om rening av avloppsvatten i Sverige (Överträdelse nr 2002/2130 och 2009/2310). Man skriver: "Citat: Till följd av vattnets långa rinntid, från utsläppspunkten vid reningsverket till dess vattnet når det kvävekänsliga området, påverkar utsläpp från de aktuella reningsverken inte de kvävekänsliga områdena förrän flera år senare. En jämförelse mellan samtida mätningar av kvävekoncentrationer vid ett reningsverks utsläppspunkt och vid inloppet till det kvävekänsliga området kan bland annat av detta skäl inte användas för att bedöma efterlevnad." slut citat.

Det är inte rimligt att göra någon annan bedömning av retentionen, när det gäller enskilda avlopp på landet.

Det är inkonsekvent att miljökontoren på HaV:s instruktioner inte beaktar retention av fosfor och kväve i mark från enskilda avlopp. Vi kräver en rättvis bedömning av enskilda avlopp jämfört med de kommunala avloppen, baserad på naturvetenskaplig fakta.

Synpunkter på utredarens förslag

4.2 s150, Nationell plattform för hållbara vattentjänster, central tillsynsvägledande myndighet

Den statliga styrningen skriver utredningen, är långt ifrån samordnad, vilket styrker vår uppfattning att endast en aktör ska ha helhetsansvar, vilket ska vara staten eller den myndighet som företräder staten. Vi tillstyrker förslaget om en nationell plattform för samverkan av hållbara vattentjänster, likaså förslaget om en central tillsynsvägledande myndighet.

Vi som enskilda fastighetsägare och va-konsumenter bör ha en given plats i ett nationellt mötesforum, för diskussioner om helheten i/och inriktningen med hållbara vattentjänster. VA-i-tiden är villig att tills vidare ingå i ett sådant forum.

3:1 s 41, Skyddet för miljö och hälsa skall utgå ifrån vattendirektivets nyttokostnadsprincip

Utredningens grundprincip är att ta fram förslag, som oavsett om det rör enskildas avlopp eller allmänna VA-lösningar, så behöver de säkerställa skyddet för människors hälsa och miljön, i vilket vi instämmer.

Däremot anser VA-i tiden att utgångspunkten för skyddet av människors hälsa och miljön ska utgå från vattendirektivets nyttokostnadsprincip, dvs högsta möjliga miljönytta till lägsta möjliga kostnad, dvs kostnadseffektivitet.

Vi ser idag att många av Sveriges 290 kommuners tillämpning av LAV §6, istället för att skydda människors hälsa och miljö, istället förstör människors fysiska och psykiska hälsa och miljön.

4:1 s 145, Ansvar för vattentjänsterna skall ligga på staten och ej på kommunerna

Utredningen anför att utföra vattentjänster är ett ansvar som alla delar. Samhället, i det här fallet kommunen, har enligt utredningen detta ansvar. Vår utgångspunkt är att samhället i detta fall är staten som har ansvaret för vattentjänsterna i vårt samhälle, inte de 290 kommunerna. Bakgrunden till vår åsikt är att vi upplever, av egna erfarenheter i dialog med andra och genom domstolars utslag i VA-ärenden, att kommunerna vare sig har kompetensen eller resurserna att hantera ansvaret för vattentjänstlagen, trots att staten har delegerat myndighetsutövningen till kommunerna.

Vi anser att detta delade ansvar för vattentjänsterna innebär att ingen har helhetsansvar vilket åskådliggörs tydligt. Kommuner bedömer olika och domstolarna likaså.

Kineserna säger att delat ansvar är ingens ansvar och resultatet blir därefter varför staten måste ta detta ansvar för att få hållbara vattentjänster i Sverige.

4.4.3 s 163 ff, Olika alternativ till va lösningar skall alltid utredas och jämföras utifrån nyttokostnadsprincipen

Utredningens förslag till "att lösa konflikten och problemen med kommunal utbyggnad av vattentjänster, är att kommunen innan beslut fattas ska göra en bedömning av om behovet kan tillgodoses på annat sätt med motsvarande skydd för människans hälsa och miljö, innebärande

en möjlighet att i en befintlig bebyggelse åtgärda bristfälliga va-anläggningar istället för att bygga ut allmänt VA, och att i ny bebyggelse acceptera enskilda eller gemensamma va-anläggningar, om det efter utredning bedöms vara en sammantaget motsvarande eller bättre lösning.”

Förslaget är ett steg i rätt riktning men är alldeles för vagt och otydligt. Vår upplevelse är att det finns inget incitament för en kommun att utreda om det finns möjlighet att på ett annat sätt, än med en allmän VA-anläggning uppnå motsvarande skydd för människors hälsa och miljö.

När miljöbehovet utreds ska hänsyn även tas till markretention, markförhållande och avstånd till vattenrecipient från befintliga avloppsanläggningar. Miljöbehovet skall påvisas och kvantifieras genom verkliga mätningar och inte enbart baseras på schabloner. Den påstådda miljöeffekten av en kommunal VA-anläggning ska beräknas och redovisas och därefter jämföras med den nuvarande situationen (där samtliga avloppsanläggningar borde vara godkända och fungera enligt gällande regler under förutsättning att kommunen fullgjort sitt tillsyns- och åtgärdsarbete). I första hand bör alltid inventering och ev åtgärdande av befintliga avloppsanläggningar genomföras om det inte finns uppenbara skäl till att en kommunal VA-anläggning är att föredra. Åberopas hälsoskäl skall dessa redovisas på liknande sätt.

Vid utredning av miljöbehovet skall även hänsyn tas till kapacitet och reningsgrad på det kommunala avloppsreningsverket, som idag inte alltid uppfyller de krav som ställs. Att anlägga kommunala VA-anläggningar som enbart resulterar i att avloppsvatten förflyttas från en plats till en annan, med sämre reningsgrad än traditionella lösningar som trekammarbrunn med infiltration, septiktankar med BDT infiltration mm, borde inte betraktas som ett tillräckligt miljöskäl. Då är småskaliga effektiva avloppslösningar istället är att föredra.

Värt att betona är att läckande ledningar i städerna också påverkar vattendragen. Detta bidrag till näringstillskott är stort. Ifall markens retentionsförmåga är tillräckligt att fånga näringsämnen, bakterier, virus mm i städerna, så borde den också göra det landsbygden i närheten av vatten.

Våra upplevelser från t ex Köping resp Umeås och Smedjebackens kommuner, innebär att man byter ut godkända enskilda och gemensamma va-lösningar till en miljö- och hälsomässigt sämre kommunal lösning. Detta är oacceptabelt, mot gällande lagstiftning och miljömål, och undergräver allmänhetens förtroende för myndigheterna.

4.4.3, 4.4.4 s163 ff, Bättre rättssäkerhet och likvärdig bedömning krävs av enskild VA-anläggning

Det föreligger enligt vår åsikt idag ingen rättssäkerhet för en likvärdig bedömning av fastighetsägare med enskild VA-anläggning från de 290 kommunerna i Sverige, vid tillämpning av vattentjänstlagen. I en rättsstat som Sverige måste det ske en enhetlig likvärdig bedömning över hela landet vid tillämpning av LAV, vilket förutsätter att staten skall återkalla sin delegation av myndighetsutövningen vad gäller LAV.

4.4.4 s 168; 4.5 s 179-181, Ett beslut om ett kommunalt verksamhetsområde måste kunna överklagas

Den enskilde fastighetsägaren är i ett stort underläge gentemot kommuner och myndigheter då det gäller att bevisa att miljö och hälsa inte hotas.

I miljölagstiftningen gäller omvänd bevisföring, dvs fastighetsägaren måste bevisa att dennes va-anläggning är ok. I all annan lagstiftning gäller att den som påstår någonting också skall bevisa det, men inte in miljölagstiftningen.

Vattentjänstlagen bör, förutom att beslutanderätten för LAV skall åvila staten eller den myndighet som den utser, och alltså inte kommunen, även förändras vad gäller det demokratiunderskott som finns, då enskild fastighetsägare idag inte kan överklaga ett beslut om anslutning till verksamhetsområde annat än genom laglighetsprövning enligt kommunallagen.

Vår upplevelse är att en laglighetsprövning idag av ett kommunalt beslut om tvångsanslutning till ett verksamhetsområde, som av enskild fastighetsägare överklagas till förvaltningsrätt, innebär att förvaltningsrätten endast prövar lagligheten av beslutet. Förvaltningsrätten bortser helt ifrån om kommunen genomfört den inventering av VA som LAV §6 och dess rekvisit föreskriver, när de prövar ett överklagande avseende lagligheten av beslut om verksamhetsområde. Förvaltningsrätten betraktar denna avsaknad av inventering enbart som en lämplighetsfråga, vilken rätten inte anser sig behöva pröva i ett mål om lagligheten om beslut om verksamhetsområde.

Detta innebär ett demokratiskt underskott då en fastighetsägare inte i förvaltningsrätten kan få en rättslig prövning om det överhuvudtaget föreligger en fara för människors hälsa eller miljö när kommunen beslutar om ett sådant.

Ett beslut om kommunalt verksamhetsområde måste kunna överklagas utifrån huruvida rekvisiten enl LAV paragraf 6 är uppfyllda eller ej.

Kommunernas olika tillämpning av beslut om verksamhetsområde, ofta utan inventering, innebär att fastighetsägare utsätts för en rättsosäkerhet med olika tillämpning i LAV § 6. I en rättsstat som Sverige, är detta inte acceptabelt.

Att överklaga till Mark- och miljödomstolarna kräver att anslutningspunkterna är kända. Det har visat sig omöjligt att överklaga i många fall, eftersom kommunerna, avsiktligt?, informerar fastighetsägarna om placeringen av anslutningspunkterna mycket sent i projekteringen. Ibland får fastighetsägaren först vid grävningen reda på var va-anslutningspunkten kommer placeras.

Domar i Mark och miljödomstolen visar hur odemokratiska kommuner agerar och kör över sina egna invånare, t ex mål [M 4656-14](#).

VA-i tiden anser till skillnad från utredningen att vattentjänstlagen ska skötas av staten istället för kommunerna.

4.4.6 s 170. Rimlighetsavvägning utifrån nyttokostnadsprincipen

Det måste finnas en möjlighet att göra en rimlighetsavvägning av behovet av en vattentjänst utifrån skyddet av människors hälsa och miljö och teknikneutraliteten.

Dvs valet skall ske i nämnd ordning

- 1 enskild lösning
- 2 gemensamma lösningar
- 3 kommunala lösningar

4.5.4 s 178, Dialog, inte monolog

Här föreslår utredningen att planen för vattenförsörjning ska lämnas för samråd och granskning för att öka det demokratiska inflytandet över hur kommunen planerar för att ansluta fastigheter till kommunalt avlopp och vatten innan kommunfullmäktige tar beslut. Våra upplevelser och erfarenheter från samråd med kommuner är dessvärre väldigt negativt, här utmärker sig många kommuner, t ex Köping, där samråd är liktydigt med monolog, då man med stor otydlighet talar om vad som gäller, men inte lyssnar.

Samråd

Att utredningen nu föreslår ett krav i vattentjänstlagen på att kommunerna ska se till att det finns en långsiktig plan för vattenförsörjningen för att öka det demokratiska inflytandet för fastighetsägare med enskilda avlopp, förändrar inte den våg av tvångsanslutningar till kommunala verksamhetsområden som nu pågår från kommunernas sida, utan någon som helst inventering av enskilda va-anläggningar före kommunfullmäktigebeslut. Det har även förekommit tvångsanslutning före kommunfullmäktigebeslut. Detta demokratiska underskott, i kombination med avsaknad av möjlighet att överklaga till förvaltningsrätt, kan endast enligt vår uppfattning åtgärdas om helhetsansvaret för vattentjänstlagen återgår till staten och dess mer kompetenta myndigheter.

4.8.1 s 189 ff; 5.9.2 s 306 ff, Ansvar för att göra tillsyn åvilar kommunerna.

Avloppsdeklarerationer skall inte behövas.

Utredningen framhåller i 5.4 att den kommunala självstyrelsen innebär att det är kommunerna som avgör hur mycket tillsyn som ska genomföras. Vi anser det är helt felaktigt att kommunerna kan tillåtas att medvetet bryta mot sitt från staten delegerade myndighetsansvar för tillsyn av enskilda va-anläggningar utifrån miljöbalken. Här syns tydligt resultatet av det delade ansvaret i va. Utredningen anger att för att kommunens tillsynsmyndigheter ska få kunskap om alla 836 000 små avlopp behöver man, om obligatorisk avloppsdeklaration inte blir verklighet, göra tillsynsbesök på mer än 100 000 avlopp varje år. Vår syn är att ansvaret åligger kommunerna enligt lag och då ska det utföras, vilket kommunerna får prioritera istället för att lämpa över detta på fastighetsägarna genom pålaga med avloppsdeklaration.

4.8.6 s 201 ff, Vetenskaplig grund för tillsyn saknas. Gränsvärden i viss mät punkt ej specificerade.

Utredningen säger att det i nuläget saknas oberoende kunskap om vilka prestanda olika tekniklösningar har. Om denna kunskap inte finns hos kommunerna idag, hur kan miljölagstiftningen

då påstå att en enskild va lösning inte är förenlig med gällande va-lagstiftning, dvs ett rent subjektivt tyckande. Alla beslut skall vila på saklig grund.

Det krävs att tillsynen har en vetenskaplig bas att stå på för sina beslut. Argumenten får inte vara tvivelaktiga motiveringar, som "förhindra övergödning", "rätt till dricksvatten", "rädda våra vattendrag" etc. Många fastighetsägare har fått sina avlopp utdömda av kommunerna på mycket tvivelaktiga grunder. Avlopps döms ut utgående ifrån ålder, eller i avsaknad av vissa produkter och inte på utförda prover. Kommunernas handläggning av enskilda avlopp behöver anpassas till nuvarande kunskap.

Kommunernas utgångspunkt är att en avloppsanläggning är en miljöfarlig verksamhet enligt Miljöbalken. Slutsatsen är att avloppsvatten ska avledas och renas eller tas omhand på så sätt att olägenhet för människors hälsa eller miljö inte uppkommer. Det som anges som skadligt är kväve, fosfor, organisk material (syreförbrukande), bakterier och virus. Till det skulle man kunna tillägga hormonstörande ämnen, läkemedel och ämnen som är skadliga för vattenlevande organismer såsom tungmetaller etc.

Det logiska borde vara att man därefter anger vilka gränsvärden som är tillåtna i en viss mätpunkt lämpligen i dricksvattenbrunnar eller i borrhål för provtagning av grundvatten. Denna målbeskrivning saknar kommunerna helt. Man missar alltså den logiska fortsättningen dvs. att ställa upp ett verifierbart mål för vad som ska uppnås. Miljö behovet skall påvisas och kvantifieras genom verkliga mätningar och inte enbart på tyckanden. I stället riktar kontrollanterna in sig på vilka prylar som ska finnas. Diskussion om inköp av dessa prylar a) överhuvudtaget behövs för att uppfylla målet, eller om det b) medför en sänkning av en viss parameter som står i proportion till investeringen existerar inte.

4.9 s 203 ff, Egenkontroll och kommunernas tillsyn av va-anläggning brister pga kompetens

Enligt miljöbalken är fastighetsägare med egen va-anläggning ansvariga för att deras avloppsanläggning följer de regler som finns. Kommunen ska sedan utöva tillsyn på dessa. Enligt utredningen är det många kommuner som inte hinner med att utöva tillsyn av alla va-anläggningar, och idag, skriver utredningen att det finns 180 000 anläggningar, som inte uppfyller grundläggande krav på skyddet av miljön och människors hälsa. Utredningen säger att forskning har visat att fastighetsägare saknar incitament för att på eget initiativ åtgärda sina avlopp. Vi efterfrågar vilken forskning som avses för denna slutsats från utredningen sida och som ligger till grund till förslag till åtgärd?

Utredningen anser att åtgärdandet av egenkontroll av enskilda avlopp behöver bli bättre och kommunernas tillsyn behöver bli effektivare, då de idag inte har resurser för tillsyn, för att klara en hållbar åtgärdstakt för de befintliga bristfälliga små avloppen. Därför föreslås bland annat en bättre rådgivning till fastighetsägare kring små avlopp som kan bidra till en effektivare handläggning i kommunen. VA-i tidens upplevelse och erfarenhet är att det inte förekommer någon rådgivning idag från kommunernas sida i huvudsak beroende på bristande intresse, bristande resurser men framförallt bristande kompetens i VA- frågor.

Vem kan man lita på för att va-åtgärder skall få rimliga kostnader

Många fastighetsägare har undrat på vem man idag kan lita på. Leverantörer av utrustning, köpta konsulter, tidigare ägare av huset eller andra. Tillsynspersonal från kommunerna får idag inte ge råd, eftersom deras uppgift är att kontrollera resultatet av den enskildes åtgärder.

Åtgärderna skall vara proportionerliga i förhållande till skyddsnivån och grundade på undersökning av potentiella fördelar och kostnader för en viss insats eller brist på insats. Häri får inte ligga orimliga kostnader för att uppnå obetydliga minimala förbättringar av skyddsnivån.

4.9 s 203 ff, Kommunerna är tillsynsansvariga och har inte fullgjort sitt ansvar

Enligt SCB är det ca 950 000 fastighetsägare med enskilt va, jordbruksföretag, små företag med små enskilda avloppsanläggningar som direkt berörs av utredningens förslag till att införa obligatoriska avloppsdeklarationer vart sjunde år, till en uppskattad kostnad på mellan 1500 kr– 5000 kr per deklARATION och fastighetsägare.

Utredningen anser "att ansvaret för att många små fastighetsägare inte uppfyller lagens krav, kan anses vara delat mellan staten, kommunerna och de enskilda fastighetsägarna."

VA-i tiden delar inte denna uppfattningen och som framförts tidigare menar vi på att det är kommunerna, som tillsynsansvariga enligt delegation från staten, som inte fullgjort sitt uppdrag och arbete för att utöva tillsyn. Återigen menar vi på att kinesernas talesätt att delat ansvar är ingens ansvar och det måste ske en förändring av detta till en ansvarig. Det är ju så att alla fastighetsägare har tidigare fått sina avlopp godkända av kommunerna.

4.9 s203 ff, 4.11 s227 ff, Rådgivning och tillsyn skall göras av kommunerna, kostnaden skall gå på skattsedeln

Utredningen menar att genom införande av en obligatorisk avloppsdeklARATION kommer det ansvar, som fastighetsägarna redan idag har enligt miljöbalken för sina små avloppsanläggningar, att förtydligas. Genom avloppsdeklARATIONEN menar utredningen att fastighetsägaren får en ökad kunskap om sitt avlopp och ett tydliggörande av det ansvar de har som verksamhetsutövare, samt underlätta för dem att utöva det ansvar de har för egenkontroll. Samtidigt kommer kommunerna att få ett strukturerat kunskapsunderlag med status för de små avloppen. Över tiden kommer detta att underlätta för den löpande tillsyn som kommunen ska bedriva på små avlopp.

Det ter sig mycket ologiskt och en smula provokativt att på grund av att kommunerna inte sköter sitt lagstadgade delegerade uppdrag från staten med tillsyn idag, så ska vi 950 000 enskilda fastighetsägare, genom en obligatorisk avloppsdeklARATION, göra kommunens arbete, och betala mellan 1500 kr – 5000 kr för detta.

För kommunernas tillsynsansvar idag betalar vi kommunalskatt, varför en ytterligare pålaga starkt måste avvisas. Staten borde så länge tillsynsansvaret är delegerat till kommunerna klargöra att de också måste fullgöra sitt tillsynsansvar. Varför ska vi fastighetsägare betala för något som vi redan betalat genom skattsedeln? Att ett system med avloppsdeklARATIONER skulle kunna leda till fler egna initiativ och åtgärder från fastighetsägarnas sida och styra mot ökad åtgärdstakt och effektivare tillsyn tror vi inte på. Oaktat det kommunala självstyret måste riksdag och regering klargöra för kommunerna att de ska sköta sitt rådgivnings- och tillsynsansvar i VA annars bör det delegerade

ansvaret återkallas och återgå till staten för att de 950 000 enskilda fastighetsägarna ska få en likvärdig rådgivning och tillsyn och en rättssäker hantering i rättsstaten Sverige.

5.4 s274, Sveriges implementering av vattendirektivet har kommit långt

Utredningens bedömning i 5.4 är att alternativet att inte vidta några åtgärder, kommer att medföra för låg åtgärdstakt, vilket på sikt medför samhällsekonomiska kostnader till följd av försämrad miljö och hälsa.

Det blir inte så enligt vår uppfattning, då man underskattat retentionen för enskilda avlopp vid deras utsläpp i vattendrag. Vi ifrågasätter grunden för utredningens påstående i denna fråga. Var är de vetenskapliga bevisen för att miljö och hälsa skadas?

Utredningen anför att en underlåtenhet att vidta åtgärder också skulle stå i strid med vattenmyndigheternas åtgärdsprogram, samt att kraven i vattendirektivet inte uppnås, vilket skulle kunna medföra att Sverige får betala höga böter till EU.

Dessa påståenden ställer sig va-i-tiden helt frågande till. Vår uppfattning är att Sveriges implementering av vattendirektivet genom vattentjänstlagen har kommit betydligt längre än Grekland, Portugal, Ungern, Polen, Italien, Spanien. Vi betraktar detta påstående som ytterst dåligt underbyggt faktamässigt.

5.7.4 s 286 ff, Avloppsexpert skall kunna åtgärda enkla felaktigheter på va-anläggningar

Om en avloppsdeklaration ändå skulle bli verklighet och ska genomföras, föreslår VA-i tiden att de avloppsexperter som är ackrediterade att utföra avloppsdeklarationerna, också skall få ansvaret för att åtgärda undermåliga avlopp, på samma sätt som en auktoriserad bilverkstad får göra efter åtgärd av en tvåa på en personbil efter besiktning på bilprovningen. Avloppsexperten torde enligt vår uppfattning ha bättre kompetens för åtgärd av undermåliga avlopp än vad kommunen har att erbjuda. Därigenom behövs inte det som sägs i 5.7.4 under kostnad för tillsyn och för att åtgärda anläggningar, som av avloppsexperten vid avloppsdeklarationen fått underkänt, om denne med sin kompetens får vidta nödvändiga åtgärder för att åtgärda det undermåliga avloppet och släcka ner 2:an precis som på bilprovningen, eller att ge erforderliga råd till den enskilde.

5.7.6 s289 ff, Anslutningskostnaden är för lågt beräknad, investeringen är inte alltid möjlig att låna till

De siffror som Svenskt Vatten i en rapport har, om att det finns ca 1200 omvandlingsområden med behov av allmänt VA med beräknad anslutningskostnad på mellan 140 tkr till 200 tkr är enligt VA-i tiden rejält i underkant, utifrån de siffror på mellan 100 tkr och 1 miljon kr vi ser från tvångsanslutningar i Sverige.

Det bör här påpekas att många fastighetsägare är pensionärer och har små hus vars marknadsvärde understiger anslutningskostnaden till kommunalt va. Faktum är att pensionärer i allmänhet inte får låna i bank till anslutningskostnaden och kommuner tillämpar inte regeln i vattentjänstlagen § 36 om att få dela upp betalningen.

5.8 s 294 ff, Stort eftersatt underhållsbehov kan påverka bebyggelseutveckling och va-taxor

I konsekvensbeskrivningen om vilka aktörer som berörs av utredningens förslag sägs att inriktningen på att kommunen ska ansvara för vattenförsörjningen kan påverka bebyggelseutvecklingen. Som vi påtalat används översiktsplan, plan och bygglag, miljöbalken och vattentjänstlagen som instrument för att påverka bebyggelseutvecklingen i en kommun. En utveckling mot alltmer storskalighet i va, innebär också att det stora eftersatta investeringsbehovet, för utbyte av vatten och avloppsledningar hos Sveriges 290 kommuner, idag beräknat till 800 miljarder kr, kommer att öka ytterligare. VA-taxorna kommer att höjas drastiskt i närtid, som 8 av 10 VA-chefer i Sveriges kommuner har yttrat sig, bekräftas av Knivsta kommun med 7 % höjd anslutningskostnad 2018 och Svenskt vattens uttalande i SVT och SR P1 2018-10-25 om att avgifterna kommer att öka till det dubbla inom en tioårsperiod.

En fortsatt utbyggnad av landsbygden, innebär att underhållet ökar ännu mer.

5.8.2 s 298 ff, Vi avvisar förslaget om system för registrering av avloppsdeklarationer

Förslaget om avloppsdeklaration påverkar, som utredningen framhåller, inte nuvarande ansvarsfördelning eller vilka krav anläggningen enligt miljöbalken ska uppnå. Det handlar om att kommunernas tillsynsansvar enligt lag istället läggs på en avloppsexpert, och att fakturan går till fastighetsägaren, vilket vi avvisar.

För fastighetsägare som inte lämnar in en avloppsdeklaration ska kommunen enligt utredningen få ta ut en miljöstraffavgift på 3000 kr. Va- i tiden avvisar detta, då detta i realiteten innebär, att då kommunen brister i sin myndighetsutövning med tillsyn, så ska avloppsdeklaration göras. Om det inte görs, ska kommunen ha 3000 kr i vite av fastighetsägaren för denna underlåtenhet. Detta, trots att det ursprungligen beror på kommunens oförmåga och det kommunala självstyret, att inte genomföra sitt tillsynsansvar, utan andra aktörer ska utföra arbetet.

Vi anser att de beräkningar och siffror kring avloppsdeklarationer, måste ifrågasättas om de är tillförlitliga utifrån endast ett telefonmöte med Swedac.

Vi avvisar förslaget om system för registrering av avloppsdeklarationer.

5 s 269 ff, Konsekvensbeskrivningar

5, Sverige måste ändra inriktning från ytterligare allmän VA, till enskilda och gemensamma VA-lösningar

Eftersom vattentjänstlagen i grunden har ett teknikneutralt förhållningssätt, liksom vattendirektivet, förespråkar VA-i tiden användning av olika tekniklösningar, enskilda liksom gemensamma vid sidan av det allmänna VA-verksamhetsområdena, då de ger samma miljönytta men är betydligt mer kostnadseffektiva. Teknikutvecklingen går dessutom hela tiden framåt inom VA-området.

Den nuvarande VA-lagstiftningen är ett betydande hinder för byggande av bostäder på landsbygden säger landsbygdskommitten på grund av kostnaderna för VA. Det gäller även omvandlingen av fritidshusområden utanför tätort Vi instämmer till fullo i detta .

Vi anser att Sverige måste ändra inriktning från ytterligare allmän VA, till enskilda och gemensamma VA-lösningar.

5.8 s 294, VVS branschen går en strålande framtid till mötes

Konsekvensbeskrivningen delar vi. De förslag som utredningen lägger kommer att innebära att VVS-branschen kommer att få en god sysselsättning och ha en strålande framtid om förslagen går igenom och vi presumtiva konsumenter av kommunalt va får ta notan. Det talas om investeringar på 1,5-2 miljarder kronor de närmaste åren, som landsbygdsbefolkning och fritidshusägare skall betala. Det måste finnas möjlighet att bo och verka på landsbygden, även i glest befolkade områden.

5 Övriga kommentarer till konsekvensbeskrivningen

Konsekvensbeskrivningen s 305 att förslaget om införande av avloppsdeklarationer ökar kommunernas arbetsbelastning under den första sjuårsperioden på flera sätt, delar vi inte. Kommunerna har ju idag enligt miljöbalken detta tillsynsansvar som nu föreslås utföras av andra, så någon ytterligare arbetsbelastning för dem kan ju inte uppstå enligt vår mening, då de inte gör detta arbete idag.

I konsekvensbeskrivningen s 306 uttalar utredningen att förslaget om ett krav på att kommunfullmäktige ska besluta om en plan för allmänna vattentjänster enligt 6 § vattentjänstlagen, innebär en ökad statlig styrning av kommunen. Vi kan inte se på vilket sätt detta förslag skulle innebära en ökad statlig styrning av kommunen?

Konsekvensbeskrivningen 5.9.3 s 308 säger att självkostnadsprincipen innebär att avgifterna inte får överstiga det som behövs för att täcka kostnaderna som är nödvändiga för att driva va-anläggningen. Vår upplevelse och erfarenhet från bland annat Köpings kommun är att ett verksamhetsområde för 235 befintliga enskilda fastighetsägare dimensioneras för 300 fastighetsägare och kostnaden läggs på de 235.

Va-i tiden vill samtidigt varna för stora kostnader och ansvar för vattenförsörjning under lång tid framöver. Denna kostnad kommer att bekostas av va-kollektivet.

Ifall landsbygdsområden ansluts så kommer dessa kräva fortlöpande underhåll. Denna kostnad drabbar hela va-kollektivet.

5.9.6 s 314 Avloppsdeklaration. Förslaget innebär att kommunens tillsynsarbete kan effektiviseras eftersom de inkomna avloppsdeklarationerna kan utgöra underlag för tillsynsarbetet. Även kommunens myndighetsutövning underlättas då fastighetsägare besitter relevant information om sin anläggning. Enligt vår tolkning ska kommunens tillsyn ske genom myndighetsutövning på resultatet av en avloppsdeklaration. Vi förkastar detta förslag.

Vid genomförande av avloppsdeklaration säger utredningen att det är lämpligt att fastighetsägaren deltar och tidsåtgången beräknas till i genomsnitt en timme. Vi konstaterar att detta skulle utförts av kommunen inom ramen för deras tillsynsansvar.

Utifrån våra upplevelser och erfarenheter, när vi begär stöd och råd som enskilda fastighetsägare, av kommuner, länsstyrelser och övriga statliga myndigheter, konstaterar vi att dessa inte har möjlighet att ge svar och råd pga resursbrist.

Om resurserna inte finns, utifrån riksdagens beslut i miljölagstiftningen, kan inte de ansvariga aktörerna i samhället efterleva beslutad miljölagstiftning, vilket inte framstår som meningsfullt och seriöst.

Man måste ställa sig frågan om miljölagstiftningen kan ha en så hög ambitionsnivå om resurserna för att efterleva den inte finns. Vi kan inte ha en lagstiftning som inte efterlevs.

För att åstadkomma en fungerande va-hantering i Sverige bör ansvaret ligga på staten och inte kommunerna.

Vår utgångspunkt är att samhället i detta fall är staten, som har ansvaret för vattentjänsterna i vårt samhälle, inte de 290 kommunerna. Bakgrunden till vår åsikt är att vi upplever, av egna erfarenheter i dialog med andra och genom domstolars utslag i VA-ärenden, att kommunerna vare sig har kompetensen eller resurserna att hantera ansvaret för vattentjänstlagen, trots att staten har delegerat myndighetsutövningen till kommunerna.

Vi behandlas olika i de olika kommunerna pga de varierande och bristande kunskaperna hos kommunernas miljökontor.

Kineserna säger att delat ansvar är ingens ansvar och resultatet blir därefter, varför staten måste ta detta ansvar för att få hållbara vattentjänster i Sverige vilket också va-i-tiden instämmer i.

Det blir inte några "Hållbara vattentjänster", med delat ansvar.

Bilaga

Till vårt remissyttrande kring Hållbara vattentjänster bifogas bilaga 1. "[Sammanställning av argument inför vårt besök hos särskilde utredaren Anders Grönvall, 2017-12-08](#)". Där framför vi nätverkets brukarsynpunkter på vattentjänstlagen och dess tillämpning från kommunernas sida, och de konsekvenser det får för oss enskilda fastighetsägare.

För Va-i-tiden

Rolf Almstedt, Orsa
Lars-Göran Carlsson, Köping/Uppsala
Kent Leonardsson/Smedjebacken
Anders Moen/Smedjebacken
Peter Ridderstolpe/Smedjebacken
Anders Segerberg/Köping